

Ebelerin Ahlaki Duyarlılıkları ile Bireysel Değerleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma

Zekiye Turan¹, Işık Atasoy²

¹Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Sakarya, Türkiye
²Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Sakarya, Türkiye

Zekiye Turan, Dr. Öğr. Üyesi
Işık Atasoy, Öğr. Gör

Bu çalışma, 21-22 Haziran 2018 tarihinde Gaziantep'te düzenlenen Uluslararası Mesleki ve Teknik Bilimler Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuş ve kongre kitabında basılmıştır.

İletişim:

Dr. Öğr. Üyesi Zekiye Turan
Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelik Bölümü, Sakarya, Türkiye
Tel: +90 264 295 66 09
E-Posta: zekiyeturan@sakarya.edu.tr

Gönderilme Tarihi : 30 Mart 2018
Revizyon Tarihi : 30 Mart 2018
Kabul Tarihi : 22 Nisan 2018

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, ebelerin ahlaki duyarlılıklarının incelenmesi ve ahlaki duyarlılıklarını etkileyen bireysel değerler ve diğer değişkenlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada, örneklem seçimine gidilmemiş evrenin hepsine ulaşılma-ya çalışılmıştır. Araştırmanın evrenini Şubat 2017- Aralık 2017 arasında Sakarya Eğitim ve Araştırma Hastanesinde çalışmakta olan 150 ebe, araştırmanın örneklemini ise çalışmayı kabul eden gönüllü 95 ebe oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan "Bilgi Toplama Formu", "Değerler Hiyerarşisi Ölçeği (DHÖ)" ve "Ahlaki Duyarlılık Anketi (ADA)" kullanılmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, ortalama, standart sapma, ki kare, Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır.

Bulgular: Yapılan analizler sonucunda, araştırmaya katılan ebelerin birinci değer olarak estetik değeri tercih ettikleri, ADA toplam puanları 87,89 olduğu ve orta düzeyde ahlaki duyarlılığa sahip oldukları saptanmıştır. ADA alt puanları ile ilk değer tercihleri arasındaki ilişki incelenmiş, ADA "Bütüncü Yaklaşım" alt boyutu ile ilk değer tercihleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$). Ayrıca, mesleğinden memnun olan, mesleği isteyerek seçme, söz sahibi olma ile ADA alt boyut puanları açısından gruplar arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Sonuç: Araştırmaya dahil edilen ebelerin orta düzeyde ahlaki duyarlılığa sahip oldukları; bireysel değerler içinde en fazla estetik değere önem verdikleri; evli, mesleği isteyerek seçen, mesleklerinden memnun olan veya söz sahibi olanların ahlaki duyarlılıklarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Anahtar sözcükler: Ebelik, meslek ahlakı, bireysel değerler, ahlaki duyarlılık, etik

A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN MIDWIVES' MORAL SENSITIVITY AND PERSONAL VALUES

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to investigate the moral sensitivities of midwives and to determine the individual values and other variables affecting their moral sensitivities.

Method: In this descriptive study, we tried to reach all the universe as a one sample or (In this descriptive study, our sample represents the whole universe). The universe of the study included 150 midwives who had been working in the Sakarya Training and Research Hospital between February 2017 and December 2017, the sample of the study included 95 midwives. "Information Collection Form" which prepared by researchers, "Scale of Values Hierarchy (SVH)" and "Moral Sensitivity Questionnaire (MSQ)" were used to collect the data. Frequency, percentage, mean, standard deviation, chi-square, Mann-Whitney U test and Kruskal Wallis test were used in the analysis of the data.

Results: As a result of the analysis, it was determined that those who participated in the survey preferred the aesthetic value as the first value/one. MSQ total score was 87.89 and had moderate moral sensitivity. When the relationship between MSQ subscores and first value preferences were examined, we found a statistically significant correlation between the MSQ subscale "Holistic Approach" and the first value preferences ($p < 0,05$). Furthermore, we found a significant difference between the groups of satisfied profession, willing to choose a profession, having a voice and the MSQ subscale scores ($p < 0,05$).

Conclusion: It can be said that the midwives who are included in the survey have a moderate moral sensitivity; emphasize the most aesthetic value within individual values; have higher moral sensitivities those who are married, voluntarily choose to work, satisfied or have a voice with their professions.

Keywords: Midwifery, professional ethics, individual values, moral sensitivity, ethics

Etik, ahlak kurallarını ve değerlerini inceleyerek insanların ne yapması veya nasıl yaşaması gerektiğini araştıran, bir mesleğin çalışanlarının davranışlarına yön veren kurallar ve standartlar bütünüdür (1). Etik ve ahlak terimleri farklı anlamlar taşır. Etik insan davranışının ilkeleri, ahlak ise bu ilkelerin tikel bir durumda uygulanması ile ilgilidir (2). Ahlak, nasıl davranılmasına ilişkin yazılı olmayan standartları içerirken etik, daha soyut kavramlarla ilgili olup yazılı olan standartları içerir. Birbirleri ile ilişkili bu iki kavramın ortak noktası, insanların birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen davranış ilişkilerini ve kurallarını içermeleridir (1). Değer ise; sözcük olarak bir varlık, olay veya her ikisinin insan için önemini belirleyen inançtır. İnsan her şeye bir değer vererek değer yargılarını oluşturur. İş hayatında meslek üyelerinin sahip olduğu etik değerler vardır (3). Meslek etiği, meslek üyelerinin meslektaşları ve toplumla ilişkilerini yürütürken ahlaki ve mesleki ilkelere göre hareket etmelerini sağlayan, meslek mensuplarının bireysel isteklerini sınırlayarak belli sınırlar içinde kalmasını sağlayan, sınırlar dışında kalan meslek üyelerini dışlayan, mesleki idealleri gerçekleştiren ilke ve kuralları içeren bir disiplindir (4).

Son yıllarda teknolojinin çok hızlı ilerlemesi ve bu duruma ayak uydurmada zorlanma, aşırı iş yükü, mesleğin yeterli saygınlığı görememesi, yoğun çalışma temposu, uzun ve yorucu çalışma saatlerinin olması, ücretten memnun kalmama gibi sorunları olan ebelerde mesleki etiğin önemi gittikçe artmaktadır.

Türk Ebeler Derneği'nin desteği ile ulusal ebelik değer ve etik kodları oluşturulması son yıllarda ebelik meslek etiği ile ilgili olumlu gelişmeler olarak kaydedilebilir. Ebelerde meslek değerlerinin, etik kodların bilinmesi hasta bakım ve uygulamalarının niteliğinin artmasına, bu da hasta memnuniyetine dolayısıyla; mesleğin toplum içerisinde statüsünün yükselmesine neden olacağı düşünülmektedir (5). Profesyonel bir ebe mesleğinin etik değerlerinin, etik kodların ve rehber kurallarının geliştirilmesiyle kendi öz disiplinini sağlayabilir, mesleki uygulamalarında keyfiyeti engelleyebilir.

Ebelik insanlık tarihi kadar eski bir meslektir. Sağlıkta bilimsel ve teknolojik gelişmelere paralel olarak gelişimini sürdürerek bilim ve sanatın birleştiği, etik değerler üzerine temellenmiş profesyonel bir meslek olarak mevcudiyetini devam ettirmektedir (5). İş hayatında sürekli hasta ve sağlıklı bireylerle iç içe olan, ahlaki, mesleki ve insani görev ve sorumluluklar yüklenen ebeler ile ekipteki diğer çalışanlar veya hastanın değer ve beklentileri ile kendi değer ve beklentilerin çatıştığı bir ortam oluşabilmektedir (6,7). Bu durum sağlık personeli, hasta ve ailesi arasında rahatsızlık ve

karmaşaya neden olabilir. Ebelerin etik sorunları tanınması, doğru karar verebilmesi ve çözüm getirebilmesi için etik duyarlılıklarının gelişmiş olması gerekmektedir (8).

Ebeler, çalışma hayatında çoğu zaman çözümlenmekte zorlandıkları etik sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Her ebeğin etik sorunlar karşısında olaya bakışı ve geliştirdiği çözüm farklı olabilmektedir. Bu duruma neden olan önemli faktörler ise ebelerin kişisel değerleri ile ahlaki duyarlılık düzeyleridir. Günümüzde, etik açıdan duyarlı ve ahlaki açıdan onaylanan bakım veren ebelere ihtiyaç olduğu görülmektedir (9). Bu çalışma, ebelerin ahlaki duyarlılıklarının incelenmesi ve ahlaki duyarlılıklarını etkileyen değişkenlerin belirlenmesi amacıyla planlanmıştır.

Yöntem

Çalışma grubu

Tanımlayıcı ve analitik olarak planlanmış bu araştırmanın evrenini Sakarya Eğitim ve Araştırma Hastanesi Merkez Kampüsü ile Sakarya Doğumevi Kampüsü'nde görevli 150 ebe oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, ilgili kurumda çalışan tüm ebelere ulaşılması hedeflenmiştir. Fakat ebelerin bu tür araştırmaların kendilerine hiçbir faydasının olmadığını düşünmeleri nedeniyle veri toplama formlarını doldurmak istememeleri engeliyle karşılaşılmıştır. Bu durum araştırmacılar tarafından araştırmanın sınırlılığı olarak kabul edilmiş farklı araştırmalarla bu durumun ele alınması gerekliliği düşünülmüştür. Çalışma, araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 95 (evrenin %63'ü) ebe ile Şubat-Aralık 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Veri toplama aracı

Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanmış Bilgi Toplama Formu, Ahlaki Duyarlılık Anketi (ADA) ile Değerler Hiyerarşisi Ölçeği (DHÖ) kullanılmıştır. Veri toplama formları araştırmacılar tarafından ebelere dağıtılarak yüz yüze görüşme tekniği uygulanarak toplandı.

Bilgi toplama formu: Araştırmacılar tarafından literatür bilgisi doğrultusunda hazırlanan Bilgi Toplama Formu'nda; yaş, medeni durumu, aile tipi, eğitim durumu gibi ebelerin sosyo demografik özelliklerine ilişkin 7 soru; kaç yıldır çalıştığı, hangi klinikte çalıştığı, etik ve değerler konusunda eğitim alma, mesleki derneğe üyelik gibi mesleki özelliklerine ilişkin 9 soru; sivil toplum derneğine üyeliği, sosyal aktivite yapma, arkadaşlarıyla görüşme sıklığı gibi sosyal ilişkilerine yönelik 4 soru ve kurumlarındaki etik kuruldun haberdar olup olmadıklarını öğrenmek için de 2 soru olmak üzere toplamda 22 soruya yer verildi.

Değerler Hiyerarşisi Ölçeği-DHÖ: Hemşirelerin değer tercihlerini belirleyebilmek amacıyla Allport, Vernon ve

Lindzey (1960)'in 6 değer boyutuna Güngör (1998)'ün ahlaki değer boyutunu da ekleyerek geliştirmiş olduğu Değerler Hiyerarşisi Ölçeği (DHÖ) kullanıldı (10). DHÖ'nde; estetik, ahlaki, teorik, iktisadi, dini, siyasi ve sosyal olmak üzere toplamda 7 değer alanına ait toplam 14 ifade bulunmaktadır (Tablo 1). Ebelerden bu alanlarda yer alan ifadeleri kendilerine göre önem sırasına (1-14 arası) koymaları istenmektedir. Güngör (1998) tarafından geliştirilen ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı çalışmamızda 0.89 olarak hesaplanmıştır.

Değer Türü	İfadeler
Estetik Değerler	Her şeyin ölçülü ve ahenkli olması Güzelliklerle dolu bir dünya
Ahlaki Değerler	Yalansız bir dünya Vicdan huzuru
Teorik Değerler	Bütün gerçeklerin bilinmesi Cahillikten arınmış bir dünya
İktisadi Değerler	Ekonomik bağımsızlık Konforlu bir hayat
Dini Değerler	Öbür dünyayı kazanmak Günahlardan arınma
Siyasi Değerler	Eşitliğin sağlanması Hürriyet için mücadele
Sosyal Değerler	Gerçek dostluk İnsanlara yardım

Ahlaki Duyarlılık Anketi-ADA; Kim Lützen tarafından geliştirilen Ahlaki Duyarlılık Anketi (ADA), 1994 yılında öncelikle Karolinska Hemşirelik Enstitüsü'nde (İsveç-Stockholm) psikiyatri kliniğindeki, sonra da diğer birimlerde çalışan hekim ve hemşirelerin etik karar verme sürecinde gösterdikleri etik duyarlılığı belirlemek amacıyla kullanılmıştır. ADA toplam 30 madde ve 6 alt boyuttan (otonomi, yarar sağlama, bütüncü yaklaşım, çatışma, uygulama, oryantasyon) oluşan 7'li likert tipte bir ölçüm aracıdır. "1" puan (Tamamen katılıyorum), "7" puan (Hiç katılmıyorum) arasında değerlendirilmektedir. "1" puan, tamamen katılma yönünde yüksek duyarlılığı, "7" puan ise, hiç katılmama yönünde düşük duyarlılığı ifade etmekte olup, alınabilecek toplam puan 30-210 arasında değişmektedir. Düşük puan etik açıdan yüksek duyarlılığı, yüksek puan ise düşük duyarlılığı göstermektedir (11). ADA'nın Türk toplumuna uyarlanması için geçerlik-güvenirlik çalışması Hale Tosun tarafından 2005 yılında yapılmış ve Cronbach Alpha değeri 0.84 olarak bulunmuştur. Çalışmamızda Cronbach Alpha değeri 0.83 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmanın etik yönü

Araştırmanın yürütülebilmesi için Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Girişimsel olmayan Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı (No:71522473/050.01.04/20) alınmıştır.

Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 15.0 programında kayıt altına alınmış ve istatistiksel analizleri yapılmıştır. İstatistiksel analiz olarak gruplandırılmış değişkenlerde frekans, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler hesaplanmıştır. Kategorik veri analizinde ki kare testi kullanılmıştır. Sayısal verilerin analizinde dağılımların normal olmamasından dolayı non-parametrik testler kullanılmıştır. İki grup için Mann Whitney U testi, ikiden fazla grup için de Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Veri analizinden elde edilen sonuçların değerlendirilmesinde, %95'lik güven aralığında $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi kullanılmıştır.

Bulgular

Örneklemeye dahil edilen ebelerin %40'ı 35-44 yaş arasında, %54,7'si lisans mezunu, %39'u çalışma hayatının ilk 10 yılı içinde, %85,2'si klinikte ebe olarak ve %37,9'u yalnız gündüz, %37,9'u nöbetli görev yapmaktadır. Ebelerin %63,2'si mesleği isteyerek seçmiş, yine %63,2'si eğitimlerde etik konusunu hizmetiçi eğitimlerde dinlediğini bildirmiştir. Ebelerin %76,8'i evli ve %75,8'i çocuk sahibidir (Tablo2).

Tablo 2. Ebelerin sosyo-demografik ve mesleki özelliklerine göre dağılımı

Özellikler	Sayı (n)	Frekans (%)
Yaş	18-24	1 1,1
	25-34	32 33,7
	35-44	38 40,0
	≥45	24 25,3
Eğitim Düzeyi	Lise	10 10,6
	Önlisans	26 27,4
	Lisans	52 54,7
	Lisansüstü	7 7,4
Çalışma süresi (yıl)	≤10 yıl	37 39,0
	11-20 yıl	25 26,3
	≥21 yıl	33 34,7
Hizmetiçi Eğitim ile Etik bilgi alma durumu	Evet	60 63,2
	Hayır	35 36,8
Çalıştığı birim/Klinik	Doğumhane	38 40,0
	Kadın Sağlığı ve Doğum Klinikleri	29 30,5
	Yenidoğan ve Çocuk Klinikleri	12 12,6
	Alan Dışı Klinikler	16 16,8
Mesleği isteyerek seçme durumu	Evet	60 63,2
	Hayır	35 36,8
Çalışma Şekilleri	Yalnız gündüz	36 37,9
	Vardiyalı	22 23,2
	Yalnız gece	1 1,1
	Nöbetli	36 37,9
Görevi	Sağlık Hizmet Bakım Müdürü	2 2,1
	Servis Ebesi/Çalışanı	71 85,2
	Sorumlu Ebe	9 9,5
	Supervizör Ebe	3 3,2
Medeni Durum	Evli	73 76,8
	Bekar	22 23,2
Çocuk Sahibi olma durumu	Evet	72 75,8
	Hayır	23 24,2

Tablo 3. Ebelerin kişisel değer seçimlerinin dağılımı (n=95)

Değer Türü	Estetik		Ahlaki		Teorik		İktisadi		Dini		Siyasi		Sosyal	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Değer	30	31,6	7	7,4	7	7,4	9	9,5	10	10,5	8	8,4	21	22,1
2. Değer	22	23,2	13	13,7	9	9,5	5	5,3	2	2,1	23	24,2	21	22,1
3. Değer	35	36,8	7	7,4	5	5,3	9	9,5	10	10,5	8	8,4	21	22,1
4. Değer	27	28,4	18	18,9	15	15,8	7	7,4	13	13,7	4	4,2	11	11,6
5. Değer	24	25,3	10	10,5	7	7,4	7	7,4	13	13,7	15	15,8	19	20,0
6. Değer	28	29,5	1	1,1	8	8,4	16	16,8	9	9,5	13	13,7	20	21,1
7. Değer	22	23,2	15	15,8	6	6,3	7	7,4	8	8,4	12	12,6	25	26,3
8. Değer	38	40,0	12	12,6	3	3,2	9	9,5	21	22,1	1	1,1	11	11,6
9. Değer	27	28,4	9	9,5	11	11,6	13	13,7	8	8,4	8	8,4	19	20,0
10. Değer	35	36,8	7	7,4	11	11,6	7	7,4	10	10,5	8	8,4	17	17,9
11. Değer	32	33,7	9	9,5	14	14,7	9	9,5	15	15,8	4	4,2	12	12,6
12. Değer	27	28,4	10	10,5	16	16,8	15	15,8	8	8,4	6	6,3	13	13,7
13. Değer	31	32,6	8	8,4	10	10,5	7	7,4	7	7,4	15	15,8	17	17,9
14. Değer	26	27,4	17	17,9	8	8,4	13	13,7	12	12,6	9	9,5	10	10,5

Ebelerin kişisel değer seçimleri, değerler hiyerarşisine göre incelendiğinde; birinci değer tercihi olarak %31,6 ile estetik değeri tercih ettikleri belirlenmiştir. İkinci değer olarak (%24,2) siyasi değerleri, üçüncü (%36,8), dördüncü (%28,4), beşinci (%25,3), altıncı (%29,5), sekizinci (40,0), dokuzuncu (28,4), onuncu(%36,8), onbirinci (%33,7), onikinci (%28,4), on üçüncü (%32,6) ve ondördüncü (%27,4) değer olarak yine estetik değeri tercih etmişlerdir. Ebeler yedinci değer olarak %26,3 ile sosyal değerleri tercih etmişlerdir (Tablo 3).

Ebelerin etik duyarlılığa ilişkin ADA toplam puan ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde, Toplam ADA puan ortalamasının 87,89±21,38; "Otonomi" alt boyut puan ortalamasının 18,60±6,70; "Yarar Sağlama" alt boyut puan ortalamasının 10,22±5,,10; "Bütüncü Yaklaşım" alt boyut puan ortalamasının 12,58±4,66; "Çatışma" alt boyut puan ortalamasının 13,81±3,73; "Uygulama" alt boyut puan ortalamasının 12,48±4,52; ve "Oryantasyon" alt boyut puan ortalamasının ise 8,75±4,18 olduğu saptanmıştır (Tablo 4).

Ebelerin değerler hiyerarşisi birinci değer puanlarına göre ADA ve alt boyutlarında aldıkları puanlar kıyaslandığında, "bütüncü yaklaşım" alt boyut puanları ile birinci değer puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($X^2 = 15,115$, $p < 0,05$). Ebelerin birinci değere göre ADA alt boyutlarından "otonomi", "yarar sağlama", "çatışma", "uygulama", "oryantasyon" alt boyutları, toplam ADA ortalama puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > 0,05$) (Tablo 5).

Ebelerin yaş gruplarına göre değer tercihleri incelendiğinde, 25 yaş ve üzeri tüm yaş gruplarında ebelerin temel değer olarak estetik değerleri, 18-24 yaş arasında temel değer olarak iktisadi değeri benimsedikleri saptanmış, gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamsız

Tablo 4. Ebelerin ADA ve alt boyutları puan ortalamaları (n =95)

ADA ve Alt Boyutları	Min-Max	Ort±SS
Otonomi	7 - 37	18,60 ± 6,70
Yarar Sağlama	4 - 28	10,22 ± 5,,10
Bütüncü Yaklaşım	5 - 27	12,58 ± 4,66
Çatışma	3 - 21	13,81 ± 3,73
Uygulama	4 - 25	12,48 ± 4,52
Oryantasyon	4 - 26	8,75 ± 4,18
Toplam ADA	33- 162	87,89 ± 21, 38

bulunmuştur ($p > 0,05$). Hizmetçi eğitimde etik konusunu alanların temel değer olarak estetik değerleri, almayanların ise, sosyal değerleri benimsedikleri saptanmış ve hizmetçi eğitimde etik bilgi alma durumlarına göre temel değer seçimleri kıyaslandığında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p = 0,019$ $p < 0,05$). Çalıştıkları kliniğe göre değer tercihleri incelendiğinde ise, alan dışı çalışan ebelerin eşit şekilde (%25) sosyal ve dini değerleri benimsedikleri belirlenmiş, ilgili alanlarda çalışan ebelerin ilk tercih olarak estetik değeri tercih ettikleri belirlenmiştir. Eğitim durumu ve hizmet süresine göre tüm gruplarda en çok benimsenen değer estetik değer olduğu belirlenmiş ve fark istatistiksel açıdan anlamsız bulunmuştur ($p > 0,05$). Evli olan ebelerin estetik değerleri, bekarların ise iktisadi değerleri benimsedikleri belirlenmiş, çocuk sahibi olan ebelerin estetik değerleri, olmayanların ise iktisadi değerleri benimsedikleri saptanmış ve fark istatistiksel açıdan anlamsız bulunmuştur ($p > 0,05$). Ebelerin çocuk sahibi olma durumlarına göre temel değer seçimleri kıyaslandığında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p = 0,001$ $p < 0,05$) (Tablo 6).

Tablo 5. Ebelerin temel tercihlerine göre ADA puan ortalamalarının karşılaştırılması (n =95)

Temel Değer Tercihi																
ADA/ Alt Boyutlar	Estetik		Ahlaki		Teorik		İktisadi		Dini		Siyasi		Sosyal		Kruskal Wallis (X ²)	p
	Min- Max	Ort±SS	Min- Max	Ort±SS	Min- Max	Ort±SS	Min- Max	Ort±SS	Min- Max	Ort±SS	Min- Max	Ort±SS	Min- Max	Ort±SS		
Otonomi	7-28	17,97±5,87	11-37	23,14±9,27	8-35	20,50±7,53	12-32	22,67±7,43	7-24	16,10±5,93	9-26	16,25±6,04	7-33	17,43±5,92	7,436	0,282
Yarar Sağlama	4-20	9,90±4,90	5-28	13,86±8,15	5-22	10,00±5,58	7-25	12,22±5,61	4-17	10,50±4,40	4-12	9,87±2,75	4-20	8,71±4,49	6,330	0,387
Bütüncü Yaklaşım	5-23	11,43±3,61	11-27	16,00±5,80	10-27	15,50±5,46	9-24	14,00±4,42	5-23	14,10±4,79	6-21	12,87±4,67	5-17	10,24±3,95	15,115	0,019*
Çatışma	3-21	14,00±4,38	7-18	11,43±3,50	10-19	15,90±2,88	8-19	14,33±3,87	11-19	14,90±1,97	5-18	12,87±4,35	8-21	12,95±3,12	10,507	0,105
Uygulama	4-21	12,47±4,50	10-23	15,43±4,79	7-21	13,20±4,51	7-16	12,44±2,55	8-25	13,80±4,83	4-16	9,25±4,46	4-22	11,81±4,64	7,741	0,258
Oryantasyon	4-16	7,87±3,11	6-26	12,00±7,12	5-19	9,40±5,10	6-25	11,00±5,50	4-13	8,80±2,57	4-14	8,25±3,49	4-19	7,81±3,67	6,949	0,326
Toplam ADA	33-123	85,17±19,43	67-162	103,57±30,47	71-154	97,60±22,25	65-152	99,44±23,41	63-125	88,30±17,98	51-104	79,50±16,24	52-123	80,00±18,54	7,436	0,282

*p < 0,05

Tablo 6. Ebelerin bireysel ve mesleki özelliklerine göre kişisel değer tercihleri (n=95)

Özellikler	Kişisel Değerler															p*
	Estetik		Ahlaki		Teorik		İktisadi		Dini		Siyasi		Sosyal			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Yaş	18-24	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	100	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,215
	25-34	12	37,5	3	9,4	3	9,4	5	15,6	1	3,1	2	6,2	6	18,8	
	35-44	10	26,3	2	5,3	3	7,9	3	7,9	5	13,2	6	15,8	9	23,7	
	≥45	8	33,3	2	8,3	4	16,7	0	0,0	4	16,7	0	0,0	6	25,0	
Eğitim Durumu	Lise	3	33,3	2	22,2	0	0	0	0,0	1	11,1	1	11,1	2	22,2	0,263
	Önlisans	9	34,6	2	7,7	2	7,7	0	0,0	5	19,2	2	7,7	6	23,1	
	Lisans	15	28,8	3	5,8	8	15,4	6	11,5	3	5,8	4	7,7	13	25,0	
	Lisansüstü	2	25,0	1	12,5	0	0,0	3	37,5	1	12,5	1	12,5	0	0,0	
Mesleki Deneyim	≤10 yıl	10	27,0	4	10,8	4	10,8	6	16,2	2	5,4	3	8,1	8	21,6	0,497
	11-20 yıl	10	40,0	1	4,0	3	12,0	2	8,0	1	4,0	3	12,0	5	20,0	
	≥21 yıl	10	30,3	2	6,1	3	9,1	1	3,0	7	21,2	2	6,1	8	24,2	
Hizmetiçi eğitimle bilgi alma durumu	Evet	24	40,0	3	5,0	9	15,0	6	10,0	5	8,3	5	8,3	8	13,3	0,019
	Hayır	6	17,1	4	11,4	1	2,85	3	8,6	5	14,3	3	8,6	13	37,1	
Çalışılan Klinik/Birim	Doğumhane	9	23,7	4	10,5	5	13,2	6	15,8	4	10,5	2	5,3	8	21,1	0,271
	Kadın Sağlığı ve Doğum Klinikleri	13	44,8	1	3,4	3	10,3	0	0,0	1	3,4	4	13,8	7	24,1	
	Yenidoğan ve Çocuk Klinikleri	5	41,7	1	8,3	0	0,0	2	16,7	1	8,3	1	8,3	2	16,7	
	Alan Dışı Klinikler	3	18,8	1	6,2	2	12,5	1	6,2	4	25,0	1	6,2	4	25,0	
Medeni Durum	Evli	25	34,2	5	6,8	5	6,8	3	4,1	9	12,3	7	9,6	19	26,0	0,120
	Bekar	5	22,7	2	9,1	5	22,7	6	27,3	1	4,5	1	4,5	2	9,1	
Çocuk Sahibi Olma Durumu	Evet	24	33,3	6	8,3	5	6,9	2	2,8	10	13,9	7	9,7	18	25,0	0,001
	Hayır	6	26,1	1	4,3	5	21,7	7	30,4	0	0,0	1	4,3	3	13,0	

*Likelihood Ratio testi

Tablo 7’de ebelerin bireysel ve mesleki özelliklerine göre ADA toplam ve alt boyut puanlarının ortalamaları incelenmiştir. Buna göre, ebelerin mesleki deneyim yılı, çalışılan birim ve çalışma şekilleri ile ADA toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$). Mesleği isteyerek seçme durumu ile oryantasyon alt puanı arasında ilişki anlamlı bulunmuştur ($p=0,009$ $p<0,05$). Medeni durum ile “bütüncü yaklaşım” alt boyut puanı ($p=0,001$ $p<0,05$) ve ADA toplam puanı arasında ilişki anlamlı bulunmuştur ($p=0,006$ $p<0,05$). Ebelerin söz sahibi olma durumları ile “çatışma” alt boyut puanı arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p=0,036$ $p<0,05$).

Yine mesleklerinden memnun olma durumları ile “bütüncü yaklaşım” alt boyut puanı ($p=0,015$ $p<0,05$), “uygulama” alt boyut puanı ($p=0,003$ $p<0,05$) ve ADA toplam puanı arasında ilişki anlamlı bulunmuştur ($p=0,026$ $p<0,05$) (Tablo 7). Tabloda gösterilmemekle birlikte yaş grupları arasında ADA toplam ve alt boyutları puan ortalamaları açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tartışma

Araştırmaya katılan ebelerin birinci değer tercihi olarak en fazla estetik değeri tercih ettikleri belirlenmiştir (Tablo 3). Estetik, Türkçe karşılığı ‘algılamak’ anlamında olan

Tablo 7. Ebelerin bireysel ve mesleki özelliklerine göre ADA alt boyut puan ortalamaları (n=95)

Özellikler		Otonomi	Yarar Sağlama	Bütüncü Yaklaşım	Çatışma	Uygulama	Oryantasyon	Toplam ADA
		Ort±SD	Ort±SD	Ort±SD	Ort±SD	Ort±SD	Ort±SD	Ort±SD
Mesleği isteyerek seçme durumu	Evet	18,95±7,01	10,53±5,34	12,65±5,19	14,38±3,52	12,08±4,43	8,20±4,46	88,46±22,50
	Hayır	18,00±6,16	9,68±4,66	12,45±3,62	12,82±3,91	13,17±4,63	9,68±3,51	86,91±19,57
	p değeri**	0,531	0,498	0,777	0,082	0,174	0,009	0,594
Mesleki Deneyim	≤10 yıl	17,83±7,147	9,86±3,629	12,91±3,57	13,86±3,33	11,97±3,52	8,72±3,42	86,91±17,65
	11-20 yıl	18,44±6,78	10,60±5,42	11,56±5,17	13,16±4,24	11,40±4,96	7,80±3,75	83,96±24,53
	≥21 yıl	19,57±6,16	10,33±6,25	12,96±5,30	14,24±3,78	13,87±4,92	9,48±5,13	91,96±22,58
	p değeri*	0,413	0,794	0,299	0,711	0,091	0,257	0,411
Medeni Durum	Evli	17,95±6,32	9,73±4,92	11,89±4,742	13,53±3,77	12,09±4,65	8,38±3,98	84,79±21,16
	Bekar	20,72±7,57	11,81±5,43	14,86±3,58	14,72±3,49	13,77±3,84	9,95±4,68	98,18±19,10
	p değeri**	0,087	0,087	0,001	0,204	0,117	0,091	0,006
Söz Sahibi olma durumu	Evet	18,74±6,66	9,96±5,00	12,41±4,61	13,05±3,70	12,25±4,61	8,80±4,30	86,50±21,77
	Hayır	17,97±6,34	10,28±4,98	12,43±4,22	14,79±3,57	12,58±4,25	8,41±3,74	88,15±18,40
	p değeri**	0,593	0,686	0,994	0,036	0,630	0,829	0,902
Çalışılan Klinik/ Birim	Doğumhane	19,10±6,62	9,94±5,67	13,34±5,16	13,47±4,32	11,94±4,14	8,86±5,18	88,34±24,56
	Kadın Sağlığı ve Doğum Klinikleri	18,10±7,04	10,96±4,51	11,89±4,47	14,03±3,80	13,00±4,64	8,58±3,70	88,20±17,25
	Yenidoğan ve Çocuk Klinikleri	19,33±4,96	8,83±3,27	12,41±2,15	13,83±3,12	12,75±4,15	9,33±2,14	88,58±14,56
	Alan Dışı Klinikler	17,75±7,74	10,56±5,86	12,12±5,17	14,18±2,53	12,62±5,58	8,31±3,70	85,75±25,64
	p değeri*	0,815	0,519	0,691	0,978	0,612	0,428	0,630
Memnuniyet durumu	Memnun	18,92±6,103	9,80±5,18	12,43±4,67	14,01±3,86	12,41±3,97	8,45±4,13	88,07±20,09
	Memnun değil	23,37±9,41	13,75±5,39	16,87±5,48	14,37±2,72	16,75±2,65	11,75±5,23	108,00±22,94
	p değeri**	0,160	0,042	0,015	0,868	0,003	0,071	0,026
Çalışma Şekilleri	Yalnız gündüz	18,58±6,76	10,77±5,57	12,00±5,02	13,52±3,93	13,25±4,77	9,02±4,49	88,16±23,05
	Vardiyalı	20,40±6,56	9,77±4,76	13,63±5,26	13,59±3,33	10,50±3,80	10,00±4,89	89,36±22,53
	Yalnız gece***	33,00± -	17,00± -	18,00± -	10,00± -	17,00± -	16,00± -	120,00± -
	Nöbetli	17,11±6,20	9,75±4,80	12,36±3,79	14,33±3,79	12,80±4,42	7,50±2,86	85,83±18,86
	p değeri*	0,079	0,454	0,242	0,401	0,167	0,053	0,488

p* Kruskal Wallis testi, p** Man Withney U Testi

*** 1 kişi yalnız gece görev yapmaktadır. Bu nedenle sadece ortalama puan hesaplanmıştır.

eski Yunanca'da 'aisthanomai' kelimesinden türetilmiştir. Algılama; görme, işitme, dokunma, tat ve koku alma duyuları vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Estetiğe, duyular yolu ile gerçekleşmesi nedeni ile "duyu bilimi" adı da verilmektedir (12). "Estetik değerler", "güzel olan" altında bir araya gelmiş değerlerdir (13). Babadağ (2010) estetik değerlere sahip hemşirelerin daha duyuşsal olduğunu, yaratıcılığa öncelik verdiğini, etiğe, estetiğe ve düzene ilgi duyduklarını belirtmektedir. Estetiğin görevi, bulanık ve karmaşık olan duyuşsal bilginin mükemmelliğini araştırmaktır (14). Dalcı ve Şendirin (2016) hemşirelerle yapmış olduğu çalışmada estetik değerlerin en az tercih edilen değer türü olduğu tespit edilmiştir (6). Bu çalışma sonucunun bizim çalışma sonucundan farklı olma nedeninin örnekleme alınan meslek grubunun hemşire olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Her ne kadar en yakın iki meslek olsa da karşılaştıkları etik sorunların farklılığı değer tercihlerinin farklılığının sebebi olarak gösterilebilir.

Ebelerin verdiği bakım ahlaki bir nitelik taşır. Ebeler, genel olarak işlerine değer vermeyen bir kültürün içerisinde, etik ilkeler doğrultusunda kadınlara ve ailelerine hizmet verirler (15). Çalışmamızda örnekleme dâhil ebelerin ahlaki duyarlılık ölçeği toplam puanına göre orta düzeyde ahlaki duyarlılığa sahip oldukları görülmektedir. Duyuşsal tükenme yaşayan meslekler arasında olmalarına rağmen hem anne hem de bebek sorumluluğunu taşıyan ebelerin ahlaki duyarlılıklarını kaybetmedikleri belirlenmiştir. Düşük duyarlılıktan yüksek duyarlılığa doğru sırasıyla "otonomi", "çatışma", "bütüncü yaklaşım", "uygulama", "yarar sağlama", "oryantasyon" alt boyutları yer almıştır (Tablo 4). Aydın ve arkadaşlarının (2017) ebeler son sınıf öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin ahlaki duyarlılıklarının çalışmamıza benzer şekilde orta düzeyde olduğu saptanmış, "otonomi", "çatışma" ve "yarar sağlama" alt boyutlarında etik duyarlılığın düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir (16). Dalcı ve Şendirin'in (2016) çalışmasında hemşirelerin "çatışma" alt boyutlarında en yüksek etik duyarlılığa, "otonomi" alt boyutunda ise en düşük etik duyarlılığa sahip oldukları belirlenmiştir (6). Ebelerin hasta bakım ve tedavisiyle ilgili alınacak kararlarda ahlaki muhakeme yapması, alınan kararların bireye olan etkilerini öngörmesi ve kararların sonuçlarından sorumluluk almasını gerektirir. Bu durum ebelerin ahlaki duyarlılık geliştirmesini gerekli kılmaktadır. Çünkü yüksek etik duyarlılığa sahip olan ebeler etik sorunları fark edip doğru kararlar almaktadırlar (9). Ebelerin oryantasyon boyutunda ahlaki duyarlılıklarının yüksek çıkması hastanenin genel yapısının yenilikçi yaklaşıma açık olması, eğitim hemşireleri ve kalite biriminin oryantasyona önem vermesinden kaynaklanabileceği düşünülebilir. Çalışmamızda "otonomi" ve "çatışma" alt

boyutunun en düşük duyarlılığa sahip olduğu görülmektedir (Tablo 4). Bu sonuç, ebelerin etik sorunlar karşısında karar vermede çelişki yaşadıklarını ve mesleki yetkinlik; sorumluluk ve bağımsızlık anlamında da zorlandıklarını göstermektedir.

Ebelerin kişisel değerleri ile ahlaki duyarlılık düzeyleri karşılaştırıldığında; ADA ölçeği alt boyutlarından "bütüncü yaklaşım" ile kişisel değer tercihleri arasında anlamlı fark tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Diğer alt boyutlar ile değerler arasında ilişki bulunmamıştır (Tablo 5). Araştırmaya katılan ebelerin genel olarak ahlaki duyarlılık düzeylerine bakıldığında; ahlaki değerleri temel olarak benimseyen ebelerin en düşük, siyasi değerlere sahip ebelerin ise en yüksek ahlaki duyarlılık düzeylerine sahip oldukları görülmektedir. Bütün ülkelerde hemşirelik/ebelik hizmetleri sağlık sisteminin hayati bir bölümünü oluşturmakta ve sağlık insan gücü olarak en yüksek sayıda personeli kapsamaktadır. Buna rağmen yaptırım güçlerinin zayıf olduğu görülmektedir (17). Ebeler değer görmedikleri bir toplumda hizmet veren meslek grubu olarak, diğer ebeler arasında kendini farklılaştırarak ve bölümleri (sınırları) sağlamlaştıran hiyerarşik yapıları empoze ederek meslekte güç arayabilirler (15). Ebelerin siyasi değerde yüksek duyarlılık göstermesi güce sahip olma, gücü koruma güdüsü, itibar görme, otorite ve sosyal statüye önem vermeyle ilgili olduğunu düşündürmektedir (18). Bu değeri tercih etme sebeplerinden bir diğeri yönetici olmak istemeleri olabilir. Çünkü siyasi değerlerin yönetici olmak isteyen bireylerin sahip oldukları değer türü olarak görülmektedir (6).

Çalışmaya katılan 25 yaş üstü, ön lisans mezunu, 11-20 yıl arasında çalışanların, hizmet içi eğitimde etik bilgisi alan, kadın sağlığı doğum kliniklerinde çalışan, evli ve çocuk sahibi olan ebelerin estetik değerleri daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Estetik değer, üst düzeyde biçim ve uyuma önem verir, herhangi bir yaşam tarzını zarafet ve uygunluk açısından değerlendirme şeklinde tanımlanmıştır (19). Sarı'nın (2005) çalışmasında öğretmen adaylarının estetik değer tercihleri beşinci sırada yer almıştır (20). Bu çalışma sonucunun çalışmamızdan farklı olmasının temsil edilen meslek farklılığından kaynaklandığı düşünülebilir.

Ebelik mesleğinin bilim ve sanattan oluşan bir meslek olduğunu düşündüğümüzde estetik değerlere öncelik vermelerinin beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir. Ebelikte işin bilim kısmı bilgi ve birikimi; sanat kısmı ise; beceri ve beşeri ilişkileri içeren davranışsal boyuttur. Etik konusunda bilgi alanların sosyal değerleri benimsemesi;

sağlıklı veya hasta bireylerin ihtiyaçlarına yöneldiği, çalışma hayatında çok yorulmalarına rağmen iyi ücret alamama gibi durumları önemsemeden, bireye daha iyi bakım vermek için hümanistik davranışlarda bulunduğu görülür. Etik bilgisi alma ile temel değerler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı çıkması; okullarda zorunlu etik derslerinin olması ve mezun olduktan sonra da etik konular üzerinde hizmet içi eğitim almalarına bağlanmıştır. Çocuk sahibi olmayan ve bekâr olan ebelerin iktisadi değerlere daha çok önem verdikleri görülmektedir (Tablo 6). Etik eğitimi alan hemşirelerin etik duyarlılığı, etik eğitim almayan hemşirelere göre daha yüksek, eğitim durumuna göre ahlaki duyarlılık da istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş, farkın lise ve yüksek lisans derecesine sahip gruplar tarafından olduğu saptanmıştır (21). Çocuk sayısı bakımından, bir çocuğu olanlarda üç çocuğu olanlara göre ahlaki duyarlılık daha yüksek bulunmuştur (22).

Babadağ (2010)'a göre, ekonomik değerlere sahip hemşireler mesai saati sona erdiğinde işle olan ilgisini bitirip eve gidince, çalışma ortamındaki sorunları bırakıp bulunduğu ortam ve kişilere yönelme gibi davranışlar sergiler (14). Temel kişisel değerlerin bütünü ile çocuk sahibi olma arasındaki istatistiksel ilişkinin varlığı ise; günümüzde yeni nesil anne ve babaların "mükemmel çocuk yetiştirme" isteğinin hızla yayılması, kendine güvenli, başarılı, sağlıklı, kendi ayakları üzerinde duran bireyler olmasını amaçlamalarından ileri gelebilir.

Mesleği isteyerek seçenlerin "oryantasyon" alt boyut duyarlılığı; evli ve mesleklerinden memnun olan ebelerin "bütüncü" alt boyut ve "toplam ADA" duyarlılıkları, söz sahibi olduğunu düşünen ebelerin "çatışma" alt boyut duyarlılıkları ve görevlerinden memnun olan ebelerin "uygulama" alt boyut duyarlılıkları yüksek bulunmuştur (Tablo 7). Tazegün ve Çelebioğlu'nun (2016) çalışmasında hemşirelerin medeni duruma göre etik duyarlılığın "yarar sağlama" ve "uygulama" alt boyutları puan ortalamaları açısından gruplar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmuş, evli olanların "yarar sağlama", bekar olanların ise "uygulama" alt boyut duyarlılıkları daha yüksek bulunmuştur (23).

Mesleği isteyerek seçme durumu ile "oryantasyon" alt puanı arasında ilişkinin anlamlı bulunması, sağlık bakım profesyonellerinin hasta ile ilişkilerini etkileyecek eylemlerine yönelik ilgilerini yansıtır (24). İş yaşamına girmeden önce okullarda verilen teorik eğitim, her ne kadar iyi planlanmış olsa da pratiğe geçildiğinde saha için çoğu zaman yeterli olmamaktadır. Eğitimde öncelikli konular ile çalışma

koşulları arasında önemli farklar olabilmektedir. Eğitimin tamamlanmasının ardından iş yaşamına geçiş dönemi bazen sıkıntılı olabilmektedir. Bu sürecin asgari sarsıntı ile atlatılabilmesi için iyi tasarlanmış bir oryantasyon programına ihtiyaç vardır. İşe alınmasına karar verilen bir çalışana işbaşı yaptırılmadan önce veya yaptıktan hemen sonra verilen eğitime oryantasyon eğitimi adı verilmektedir. Oryantasyonun amacı, personelin icra ettiği görevin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumun kazanılmasını sağlayarak hizmetin niteliğini geliştirmek ve maliyeti düşürmektir (25). Bu bağlamda mesleğini isteyerek seçen ebelerin işine daha çabuk oryante olduğu söylenebilir. Başak ve arkadaşlarının (2010) yoğun bakımda görev yapan hemşirelerde yaptıkları çalışmada diğer yaş gruplarına kıyasla 30-39 yaş grubunda "oryantasyon" alt boyutu etik duyarlılığın daha düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (8). Çalışmamızda ise, ebelerin yaş gruplarına göre oryantasyon alt puan boyutu açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Ebelerin söz sahibi olma durumları ile "çatışma" alt boyut puanı arasında anlamlı bir ilişki olması içsel bir etik çatışma deneyimini yansıtır. Etik olarak doğru eylemin ne olduğuna karar vermede zorlandığını ve hastaya nasıl yaklaşmaları gerektiği konusunda sıklıkla çelişkiler ve etik ikilem yaşadıklarını göstermektedir. Uygulamalı etik konusuna ağırlık verilmesinin, kendini geliştiren, liderlik özelliklerine sahip, araştırmacı, yeniliklere açık ebelerin yetişmesi ve çelişkilerin giderilmesi konusunda faydalı olacağı düşünülmektedir (24). Güncel bir ebelik yasasının olmaması, mevcut yasaların ise bağımsız ebelik uygulamalarını desteklememesi ebelerin mesleklerini uygulamalarının önünde bir engel olarak çıkmakta bu durum mesleki rol kargaşasına dönüşüp etik çelişkilere neden olmaktadır. Ebelerin bu karmaşıklıktan kurtulup mesleklerinde söz sahibi olmak istemeleri istatistiksel olarak aralarındaki ilişkiyi anlamlı kılmıştır. "Bütüncü yaklaşım" hem hastaya zarar vermeyecek hem de hastanın bütünlüğünü koruyacak eylemleri ifade eder. (24). Bütüncül yaklaşım, sağlıklı/hasta bireyi ailesi ve çevresiyle birlikte değerlendiren bir yaklaşımdır. Mesleğini severek yapan, memnun olan, hümanistik değerlere sahip bir ebenin hastayı ailesi ve çevresiyle ayırmayıp bir bütün halinde bakım vermesi beklenen bir sonuçtur. Bütüncü yaklaşım duyarlılığının mesleğinden memnun olan ebelerde yüksek olması bu teoriyi doğrular niteliktedir. Ayrıca mesleğinden memnun olan ebelerin "uygulama" alt boyut duyarlılığının da yüksek olması yine mesleğini sevenlerin uygulamalarında hassas ve meslek etiğine uygun yaklaşımlarda bulunacağı düşüncesini doğrular bulgulardır.

Sonuç

Örnekleme teşkil eden ebelerin ilk değer tercihi olarak estetik değeri tercih etikleri saptanmıştır. Ebelerin ahlaki duyarlılıklarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Mesleği isteyerek seçenlerin “oryantasyon” alt boyut duyarlılığı, mesleklerinden memnun olanların “bütüncü yaklaşım” alt boyut, “uygulama” alt boyut ve ADA toplam duyarlılığı, evli olanların “bütüncü yaklaşım” alt boyut ve ADA toplam duyarlılığı ve söz sahibi olduğunu düşünenlerin “çatışma” alt

boyut duyarlılığı yüksek bulunmuştur. Diğer çalışmalarla özellikle bireysel değerler açısından farklı olarak estetik değere önem vermeleri estetik değerlerin ebelik mesleği ile bağdaşan değer olduğunu düşündürmektedir. Ebelik mesleğinin sağlık bakımı veren meslekler içinde etik ikilemi çok yaşayan meslek grubu olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle lisans eğitimi ve mezuniyet sonrası hizmetiçi eğitimlerde meslek etiği /meslek ahlakı ve uygulamalı etik konularının üzerinde durulması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Şahin B, Dündar T. Sağlık sektöründe etik iklim ve yıldırma (mobbing) davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Ankara Üniv SBF Derg 2011;66:129–58. Erişim: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/1595/17230.pdf>
- Yıldırım G, Kadioğlu S. Etik ve tıp etiği temel kavramları. CÜ Tıp Fak Derg 2007;29:7–12. Erişim: <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/1569.pdf>
- Yürütücü A, Gürbüz H. Hekimlerin ahlaki değerleri ile meslek etiğinin istatistiksel olarak incelenmesi. SDÜ İktisadi ve İdari Bil Fak Derg 2001;6:157–72. Erişim: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/195139>
- Koçyiğit M, Karadağ E. Öğretmenlik mesleği etik ilkeler envanteri'nin geliştirilmesi. İş Ahlakı Derg 2017;10:247–73. [CrossRef]
- Yıldırım G, Kockanat P, Duran Ö. Ulusal Ebelik Kodları ve Meslek Değerleri. Sürekli Tıp Eğ Derg 2014;23:148–54.
- Köktürk Dalcalı B, Şendir M. Hemşirelerin kişisel değerleri ile etik duyarlılıkları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. Florance Nightingale Hem Derg 2016;24:1–9. [CrossRef]
- Elçigil A, Bahar Z, Beşer A, Mızrak B, Bahçelioğlu D, Demirtaş D, et al. Hemşirelerin karşılaştıkları etik ikilemlerin incelenmesi. J Anat Nurs Health Sci 2011;14:52–60. Erişim: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/29571>
- Başak T, Uzun Ş, Arslan F. Yoğun bakım hemşirelerinin etik duyarlılıklarının incelenmesi. Gülhane Tıp Derg 2010;52:76–81. Erişim: http://gulhanemedj.org/uploads/pdf/pdf_GMJ_542.pdf
- Kahriman İ, Yeşilçiçek Çalık K. Klinik Hemşirelerin Etik Duyarlılığı. GÜSB D 2017;6:111–21. Erişim: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/385649>
- Güngör E. Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar. İstanbul: Ötügen Neşriyat AŞ; 1998. ss.84–119. Erişim: <https://docplayer.biz.tr/217821-Degerler-psikolojisi-uzerinde-arastirmalar.html>
- Tosun H. Sağlık bakım uygulamalarında deneyimlenen etik ikilemlere karşı hekim ve hemşirelerin duyarlılıklarının belirlenmesi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Doktora Tezi. İstanbul 2005.
- Aktaş S. Medyanın Kadın Estetiği Üzerine Etkileri Ve Ebenin Rolü. J Anat Nurs Health Sci 2014;17:187–95. Erişim: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/29667>
- Türker H. Nicolai Hartmann'da Estetik Değer. Mukaddime 2010;3:1–26. Erişim: <http://mukaddime.artuklu.edu.tr/download/article-file/184109>
- Babadağ K. Hemşirelik ve Değerler, 1. baskı. Ankara: Alter Yayıncılık; 2010. s.47.
- Çakır M. Etik Düşünmek İçin Yeni Bir Model: MEMET*. İş Ahlakı Derg 2016;9:311–15.
- Aydın Y, Dikmen Y, Kalkan SC. Ebelik Öğrencilerinin Hasta Bakım Uygulamalarında Etik Duyarlılıklarının İncelenmesi. J Contemp Med 2017;7:168–74. [CrossRef]
- Öztürk H. Yönetici hemşirelerin etik davranışları ve bir araştırma. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Hastane ve Sağlık Kuruluşlarında Yönetim Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul; 2010.
- Gürer A, Öneren M, Bozacı İ. Çalışanların bireysel değerleri ile örgütsel çatışma yönetimi arasındaki ilişkinin belirlenmesi: kamu yöneticileri üzerine bir araştırma. J Acad Social Sci Stud 2014;29:439–55. [CrossRef]
- Çalışkur A, Demirhan A, Bozkurt S. Değerlerin belirli meslek alanları ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. SDÜ İktisadi ve İdari Bil Fak Derg 2012;17:219–36. Erişim: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/194431>
- Sarı E. Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği. J Values Educ 2005;3:75–90. Erişim: <http://ded.dem.org.tr/gorsel/pdf/ded-10-makale-5.pdf>
- Ertuğ N, Aktaş D, Faydalı S, Yalçın O. Ethical sensitivity and related factors of nurses working in the hospital settings. Acta Bioethica 2014;20:265–70. [CrossRef]
- Kirilmaz H, Akbolat M, Kahraman G. A research about the ethical sensitivity of healthcare professionals. Int J Health Sci 2015;3:73–82. [CrossRef]
- Tazegün A, Çelebioğlu A. Çocuk hemşirelerinin etik duyarlılık düzeyleri ve etkileyen faktörler. İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast Derg 2016;6:97–102. [CrossRef]
- Filizöz B, Mesci G, Aşçı A, Bağcıvan E. Hemşirelerde etik duyarlılık: Sivas ili merkez kamu hastanelerinde bir araştırma. İş Ahlakı Derg 2015;8:47–6. [CrossRef]
- Yenilmez K, Kaya S, Yalçın Balçık P, Dolgun NA. Hastanelerde işe alıştırma (oryantasyon) programının değerlendirilmesi: Hacettepe üniversitesi hastaneleri örneği. Hacettepe Sağlık İdaresi Derg 2016;19:131–52. Erişim: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/225558>.